LEKCJA 1. JAK SIĘ ŻYŁO W FAMILOKU?

Uczniowie poznają osiedle robotnicze i na zdjęciach z rodzinnych albumów odkrywają codzienność jego mieszkańców.

Po lekcji uczestnicy: wyjaśniają, czym jest familok i dlaczego powstał przy kopalni; opisują zdjęcie, oddzielając to, co widać, od domysłów; formułują pytania do świadka.

Przygotuj

- prezentację „Lekcja 1” (10 slajdów),
- 9 kart ze zdjęciami (s. 3–5, pociąć wzdłuż linii),
- kartę pracy 1 dla każdej grupy 3–4-osobowej (s. 6),
- opcjonalnie: spacer 360° na familokirybnika.pl/spacer-360/ (sceny „Plac”, „Chlywiki”, „Sień”).

Czas	Etap	Co robimy
0–5 min	Wejście	Slajd 2: „Familok, czyli Familienhaus”. Zapytaj, kto zna to słowo i kto zna kogoś, kto mieszkał w familoku.
5–13 min	Osiedle Rymer	Slajdy 3–7: jak powstało osiedle, jak mieszkano (41 m², wspólne ubikacje, brak wodociągu), plac, chlywik, sień. Jeśli masz internet, pokaż jedną scenę spaceru 360°.
13–16 min	Metoda	Slajd 8: „Widzę – myślę – pytam” na przykładzie zdjęcia placu. Pokaż różnicę: „widzę samochody na bruku” a „myślę, że to wspólna przestrzeń kilku domów”.
16–31 min	Praca w grupach	Slajd 9. Każda grupa losuje kartę ze zdjęciem i wypełnia kartę pracy 1. Chodź między grupami i pytaj: „Skąd to wiecie?”
31–42 min	Prezentacje	Każda grupa w 1 minutę: co widać, czego nie wiemy, jakie pytanie zadalibyśmy osobie ze zdjęcia.
42–45 min	Domknięcie	Slajd 10: „Co z tamtego życia widzicie dziś na swoim osiedlu lub ulicy?”

Na co uważać: zdjęcia pochodzą z różnych rodzin i nie znamy ich dokładnych dat ani miejsc. To nie wada, tylko część zadania: dobre odpowiedzi brzmią „nie wiemy, ale można sprawdzić…”.

Stowarzyszenie Słowem w Twarz · Familoki Rybnika pamiętają zmianę · pakiet edukacyjny, wersja 2.0 · październik 2026 · Materiał dostępny na licencji: CC BY 4.0 (fotografie: zob. podpisy i przewodnik) · lekcja 1, s. 1

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
MUZEUM HISTORII POLSKI
PATRIOTYZM JUTRA

Dofinansowano ze środków Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach programu „Patriotyzm Jutra”

OSIEDLE RYMER W LICZBACH I DATACH

Kiedy	Co	Źródło
1 lipca 1896	Powstaje kopalnia w Niedobczycach (od 1936 r. „Rymer”).	SITG Rybnik; FKZROW
1898	Pierwsze domy: dwa ośmiorodzinne dla robotników i jeden czterorodzinny dla urzędników, z budynkami gospodarczymi.	Gryglewska 1990
1905–1906	Kolonia 12 domów. Domy czterorodzinne: po dwa mieszkania trzyizbowe (63 m²) i dwa dwuizbowe (41 m²). Wspólne ubikacje i schowki w budynkach gospodarczych między domami. Bez kanalizacji i wodociągu. Naprzeciw kopalni dom noclegowy dla 520 górników.	Gryglewska 1990
do 1929	Budowa kolejnych części osiedla (całość: lata 1900–1929).	GPOnZ Rybnika 2022–2025
1938	Gwarectwo kopalni zakłada park (dziś im. Henryka Czempiela).	GPOnZ; Nowiny
7 sierpnia 1990	Układ osiedla z parkiem wpisany do rejestru zabytków (A/1409/90).	NID; GPOnZ

SŁOWA Z LEKCJI

familok – od niem. Familienhaus: dom wielorodzinny dla rodzin robotników

kolonia robotnicza – osiedle budowane przez zakład pracy dla pracowników

plac – wspólna przestrzeń między familokami (tak mówi p. Lucyna)

chlywik – budynek gospodarczy: na węgiel, drobny inwentarz, gołębie

sień – klatka schodowa, korytarz

klopsztanga – trzepak

> Nazywaliśmy to „na plac”, chodziliśmy na plac.
>
> P. LUCYNA · „Z KLUCZEM NA SZYI” · FAMILOKIRYBNIKA.PL/HISTORIE/

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
MUZEUM HISTORII POLSKI
PATRIOTYZM JUTRA

Dofinansowano ze środków Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach programu „Patriotyzm Jutra”

KARTA 1 · FOTOGRAFIA

Sport między domami

Sport między domami · album rodzinny mieszkańców, oprac. L. Hanak

Do sprawdzenia: Ulica jako miejsce wydarzenia. Co pozwala rozpoznać sportowców i publiczność?

KARTA 2 · FOTOGRAFIA

Stół przed domem

Stół przed domem · album rodzinny mieszkańców, oprac. L. Hanak

Do sprawdzenia: Kto gra, a kto patrzy? To dzień pracy czy wolne? Po czym to poznajecie?

KARTA 3 · FOTOGRAFIA

Grupa przy trzepaku

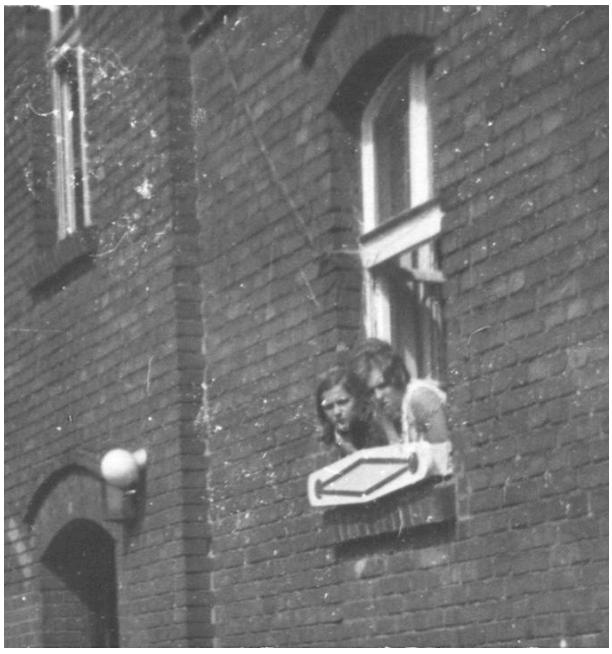

Grupa przy trzepaku · album rodzinny mieszkańców, oprac. L. Hanak

Do sprawdzenia: Ludzie w różnym wieku i trzepak na placu. Jakie funkcje mogła mieć ta przestrzeń?

KARTA 4 · FOTOGRAFIA

Okno i ulica

Okno i ulica · album rodzinny mieszkańców, oprac. L. Hanak

Do sprawdzenia: Jaką rolę odgrywało okno w kontaktach między sąsiadami? Co można zobaczyć z okna?

Stowarzyszenie Słowem w Twarz · Familoki Rybnika pamiętają zmianę · pakiet edukacyjny, wersja 2.0 · październik 2026 · Materiał dostępny na licencji: CC BY 4.0 (fotografie: zob. podpisy i przewodnik) · lekcja 1, karty 1

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

MUZEUM HISTORII POLSKI

PATRIOTYZM JUTRA

Dofinansowano ze środków Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach programu „Patriotyzm Jutra”

KARTA 5 · FOTOGRAFIA

Dzieci przy wejściu

Dzieci przy wejściu · album rodzinny mieszkańców, oprac. L. Hanak

Do sprawdzenia: Co zabawka i tło mówią o rodzinie? Kto mógł zrobić to zdjęcie i po co?

KARTA 6 · FOTOGRAFIA

Rozmowa przy ceglanej ścianie

Rozmowa przy ceglanej ścianie · album rodzinny mieszkańców, oprac. L. Hanak

Do sprawdzenia: Spotkanie kobiet przed budynkiem. Co ułożenie ciał mówi o relacjach między nimi?

KARTA 7 · FOTOGRAFIA

Muzyka i hasło na scenie

Muzyka i hasło na scenie · album rodzinny mieszkańców, oprac. L. Hanak

Do sprawdzenia: Występ muzyczny i hasła na scenie. Co napisy pozwalają ustalić, a czego nie?

KARTA 8 · FOTOGRAFIA

Wspólne zdjęcie przed familokiem

Wspólne zdjęcie przed familokiem · album rodzinny mieszkańców, oprac. L. Hanak

Do sprawdzenia: Policzcie osoby. Kto stoi z przodu, a kto w oknach? Jak są ubrani dorośli, a jak dzieci?

Stowarzyszenie Słowem w Twarz · Familoki Rybnika pamiętają zmianę · pakiet edukacyjny, wersja 2.0 · październik 2026 · Materiał dostępny na licencji: CC BY 4.0 (fotografie: zob. podpisy i przewodnik) · lekcja 1, karty 2

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
MUZEUM HISTORII POLSKI
PATRIOTYZM JUTRA

Dofinansowano ze środków Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach programu „Patriotyzm Jutra”

KARTA 9 · FOTOGRAFIA

Ślubny orszak

Ślubny orszak · album rodzinny mieszkańców, oprac. L. Hanak

Do sprawdzenia: Policzcie gości. Jak są ubrani? Przed jakim budynkiem idą?

KARTA DODATKOWA

Wasze zdjęcie

Miejsce na zdjęcie przyniesione przez uczestnika (kopia, nie oryginał)

Do sprawdzenia: Kto jest na zdjęciu, kiedy i gdzie je zrobiono? Co wie o nim właściciel, a czego nie wie nikt?

Stowarzyszenie Słowem w Twarz · Familoki Rybnika pamiętają zmianę · pakiet edukacyjny, wersja 2.0 · październik 2026 · Materiał dostępny na licencji: CC BY 4.0 (fotografie: zob. podpisy i przewodnik) · lekcja 1, karty 3

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

MUZEUM HISTORII POLSKI

PATRIOTYZM JUTRA

Dofinansowano ze środków Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach programu „Patriotyzm Jutra”

KARTA PRACY 1. ODKRYWAMY HISTORIĘ FAMILOKÓW

Imiona: Numer karty:

Na podstawie karty pracy Laury Hanak. Odpowiadajcie krótko, w punktach.

1. Widzę

Wypiszcie pięć rzeczy, które naprawdę są na zdjęciu (ludzie, ubrania, budynki, przedmioty). Bez domysłów.

2. Myślę

Co z tego wynika o codziennym życiu mieszkańców? Zacznijcie od „Myślimy, że…, bo na zdjęciu…”.

3. Nie wiemy

Czego nie da się ustalić z tego zdjęcia (kiedy, gdzie, kto)? Gdzie można by to sprawdzić?

4. Pytam

Zapiszcie dwa pytania otwarte do osoby, która jest na zdjęciu albo je zrobiła.

5. Porównuję

Co jest podobne, a co inne w waszej codzienności?

Stowarzyszenie Słowem w Twarz · Familoki Rybnika pamiętają zmianę · pakiet edukacyjny, wersja 2.0 · październik 2026 · Materiał dostępny na licencji: CC BY 4.0 (fotografie: zob. podpisy i przewodnik) · lekcja 1, karta pracy

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego · MUZEUM HISTORII POLSKI · PATRIOTYZM JUTRA

Dofinansowano ze środków Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach programu „Patriotyzm Jutra”